

Medvefelhő a város felett

**Észak-amerikai
indián költők antológiája**

SCOLAR

Előszó

2004 tavaszán a Missouri állambeli St. Louisban találkoztam életem első amerikai indián költőjével, az oszadzs Carter Revarddal. Mivel ő előttem még nem látott magyar költőt, az érdeklődés egymás iránt kölcsönösnek bizonyult. Ez a találkozás irányította figyelmemet az észak-amerikai indián költészet felé. Egy év múlva Carter Revard Budapestre érkezett, és nagysikerű felolvasóestet tartott a Petőfi Irodalmi Múzeumban, amit pár évvel később a körülmények szerencsés alakulásának köszönhetően megismételt. Ekkor, második estje után, rám nézett, és azt mondta, hogy van még rajta kívül indián költő. Kértem, küldje szét a füstjeleket az általa érdemesnek minősített költőknek, mert szívesen olvasnék, sőt fordítanék indián verseket. Ekkor már birtokomban volt két komoly indián költészeti antológia, sőt társfordítóm, Michael Castro megajándékozott egy kötetel, amit az amerikai indián irodalomnak a 19. és 20. századi fehér amerikai irodalomra tett hatásáról írt.

Lassan belemelegedtem. Carter felhívására közel ötven indián költő küldött verseket. Kezdték kialakulni a kapcsolatok, nem csupán a verseken keresztül: néhányan személyesen is érdeklődtek már, ki ez az európai, aki kortárs indián költészetet olvas. Így kerültem kapcsolatba Jim Northrup odzsibve költővel, aki családjával együtt a Fond du Lac rezervátumban az elődei hagyományainak megfelelően él. 2011-ben látogattam el hozzá, ekkor kerültem valóban közelebb az indiánokhoz.

Jim kijött elé a repülőtérrre, és kissé cinikusan üdvözölt, de valami azt súgta, hogy ez csak játék, ezért én is hasonlóan reagáltam, ami harsány nevetést váltott ki Jimből. Később elmondta, hogy az idegeneknek először a humorérzéküket teszik próbára, és én átmentem a teszten. Ottlétem alatt juharszirup-csapoláson vettem részt a rezervátum erdejében, rengeteg történetet hallottam az odzsibve törzs múltjáról, jelenéről, közben szárított bölényhúst csemegéztem és juharszirupcukorral ízesített kávé ittam. A mokaszintelegráf még a 21. században is olajozottan működik: ottlétemről már érkezésem pillanatában a törzs minden tagja tudomást szerzett. Sőt a harmadik este Denise Dee Sweet és Al Hunter – két nem éppen környékbeli anisinábe költő – tett „véletlen” látogatást Jimnél, érdekelhette őket az egzotikus magyar költő. Másnap Denise elvitt autóval Minneapolisba, ahol a helyi indián központban Frank Big Bear kiállításának megnyitóján vettünk részt. Itt folytatódott az indián kulináris tapasztalatszerzés. Vadrizs, birkapörkölt, kukoricakeenyér, lángos. Közben pedig találkoztunk az Erdrich nővérekkel: Heid és Louise Erdrich csippeva indiánok és egyben Amerika legismertebb irodalmi alakjai közé tartoznak. Heid egyetemi tanári munkája mellett, Louise főállású íróként még arra is talál időt, hogy Amerika legnépszerűbb, indián művekre specializálódott könyvesboltját vezesse.

Jelen kötetben huszonnégy kortárs észak-amerikai indián költő verseit fordítottam magyarra. Ezek a költők nem a regények és legendák indiánjai, csupán az ő leszármazottaik. Sokan közülük kevert vérű csa-

ládában születtek, mégis hisznek indián őseik hagyományaiban, a természet szeretetében, és igyekeznek fenntartani azt, dacára annak, hogy ők már városban élnek, ahol egyetemi tanárok, muzeológusok és könyvtárosok, értelmiségiek. Verseik ezért olyan szögből tudják megmutatni a jelent, a mai világot, de a természetet és az amerikai tájakat is, ahonnan mi azt soha nem látjuk.

Az indiánok ugyanis otthon vannak.

Gyukics Gábor

They Tell Me I Am Lost

Azt mondják, elvesztem

Lance Hensonnak

lábaim szilfák, gyökerek a földben
 a szívem sólyom
 gondolatom repülő nyílvesző
 szél a völgyön át
 lelkelem sasokkal együtt eszik a szirten
 és összecsap a mennydörgéssel
 a füvem a húsom lélegzete
 az őz a gyermekem csontja
 lábujjaim tánc a dobon
 a vén teknős szemének fényében

az énekem a szél
 az énekem pézsmapatkány
 az énekem mag
 az énekem ebihal
 az énekem a nagypapa
 és sok-sok márciusi fagyban
 nyári délben augusztus barnájában
 fogant unokája
 az énekem a nappal együtt forduló mező
 az egereket elteti
 és a medvét a vörös áfonyát a mézet
 az énekem a folyó
 ami enyhíti a nap szomját
 az énekem az engem megszüülő asszony
 a vérem és a húsom holnapja

az énekem gyógyító fű
 a vizeket mozgató hold
 a földet lesöprő szél
 vén éneklő csontok a reggeli ködben
 az énekem nyúl, borz, kócsag
 az énekem vörös fűz, agyag
 és a fákat növesztő hatalmas fenyő
 a nyírfát kidöntő balta
 kukoricát törő kéz
 a csillagokat szétlapító és elkapó víz
 az énekem áldás a pizstrágnak, a hódnak
 áldás a fiatal fácánnak
 mely felmelegíti telem
 az énekem farkas a sötétben
 az énekem napba szálló varjú
 az énekem a nap
 feleségestől
 alszik a fű hátán
 az énekem a nap
 amíg van nem lehetek elveszve
 az énekem a föld remegése
 mérges és merész

bár sűrű erdőben rejtőzködöm
 vagy a lassú folyó mély vizében
 bár egy kalyibában, börtönben rejtőzködöm
 bár egy szóban, törvényben rejtőzködöm
 bár egy pohár sörben rejtőzködöm
 vagy a magasban acélgerendákon
 vagy a város nyomortelepén
 bár egy vadkacsa tollaiban rejtőzködöm
 vagy a szenegafű szirmai közt
 vagy apám egy történetében

bár léteznek engem nem látó szemek
 és fülek melyek nem hallják dobom
 vagy kezek melyek nem érzik szelem
 és nyelvek melyek nem ízlelik vérem
 én vagyok az árnyék a mezőn
 az eső a sziklán
 a hó végtagon
 lábnyom a vízen
 bükköny a síron

én vagyok az izzadtság a fiún
 a mosoly az asszonyon
 a festmény a férfin

dalok énekese
 rókák vadásza
 én vagyok a ragyogás a napon
 dér a gyümölcsön
 rovátka a cédruson

én vagyok az aranykígyó lába
 én vagyok az ezüstkígyó lába
 én vagyok a szél nyelve
 a lárva élelme

Én vagyok a karom a pata és a héj
 Én vagyok a kocsány a virág és a hímpor
 Én vagyok a szikla a domb peremén
 Én vagyok a nap és a hold
 a fény és a sötét
 Én vagyok az árnyék a mezőn

Én vagyok a húr, az íj és a nyíl

LANCE HENSON

(sz. 1944) csejenn, oglala-francia költő, Washington DC-ben született. Tizenhét verseskötet és két színdarab szerzője, verseit huszonöt nyelvre fordították le. *Another Train Ride* címmel dzsessz-költészeti CD-je jelent meg 1999-ben. Táncosként és festőként több alkalommal részt vett a csejenn Sun Dance ceremónián. Verseivel a fél világot bejárta. Jelenleg Olaszországban él.

Solitary

Egyedüllét

egy hideg éjjelen
elfelejtettem születésem történetét

elfelejtettem az álom hosszú ujjait
a nevek varázsát

egyedül megyek

először is bocsánatot kérek
a szélről

Day Song

Nappali dal

talán egy vasárnap
mához hasonlóan
magányos harang hangja alatt

talán az év legfényesebb hóesésekor
vagy ősszel
amíg a levelek utolsó ruháikba öltöznek

valaki lefekszik
véreben érzi az éneklő szelet
amit napjaiban
csupán egy alkalommal
tapasztalt

amikor a por megállt a reszkető úton
és a tükörbe nézett

At Chadwick's Bar and Grill

A Chadwick vendéglőben

ökörszem leheletű az ég színe
másnapos vörös felhők
van esőre esély
és az otthon, földút a talp alatt
tu fu és li po nem
bocsátottak meg semmit
és nem ébredtek részegen semmilyen hold alatt
és a bűvármadár folytonos
éneke
a rózsá saját szignáljára
vár
reggel a pók elkapott egy legyet
ahol vagy vagyok
vagy nem vagyok